

keskustelua

V. Pietilälle ja S. Ridellille

Yhdestä näkökulmasta — eli siitä että vihjaileva kirjoittaminen on vähemmän suotavaa — teillä toki on oikeus odottaa täsmällisiä vastauksia kysymyksiinne (Tiedotustutkimus 4/90).

Toisesta näkökulmasta taas vastaaminen edellyttäisi minulta kohtuutonta työmäärää. Siinä pääkirjoituksessa (Tiedotustutkimus 3/90) joka antoi aiheen kysymyksiinne piti jo ei-suomalaisten henkilönnimien osoittaa, että ajatelin ensi sijassa kansainvälistä keskustelua. Siinä nykyään ilmenevä ”ajan henki” tai hegemoninen näkemys on dokumentoitavissa vain sellaisen lähdeapparaaturin avulla, jota vasta rakentelen.

Ts. toivon pääseväni ensi tai seuraavana vuonna — ehkä taas kerran yhdessä Ilkka Tervosen kanssa — aloittelemaan projektia, jossa tarkastellaan niitä journalistiminäkemyksiä ja -oppeja, joita erilaisten filosofisten ja tieteellisten suuntausten pohjalta on konstruoitavissa tai luonnosteltavissa. Ikävä kyllä joudutte odottelemaan vuosia.

P. Hemánus

Arkijärjestäkö tieteen pelastus?

Jos vihkiytymätön koskee pyyhään esineeseen, on seurauksena sekaannusta ja muita onnettomuuksia (Julkunen 1990a, 64).

Pertti Julkuseen kohdistamani ”kiihkeä, malttamaton ja nostattava hyökkäys” (ks. Julkunen 1990a, 60) Tiedotustutkimus-lehdessä 3/1990 sinkautti häneltä vielä kiihkeämmän ja malttamattomamman vastahyökkäyksen (mt., 60-66). Sillä hän pyrkii kahlitsemaan minut narratologian ylipapittaren sotisopaan. Samaisessa Tiedotustutki-

muksessa vastaavanlaista manttelia ylleni sovittelee myös P. Hemánus (Hemánus 1990, 67).

Narratologiavannoutuneisuuteni ei sentään ole aivan niin kiihkoisaa kuin Herrat Pertit antavat ymmärtää. Olen rusikoinut kyseistä tarkastelutapaa kovinkin sanoin (Ridell 1987, 95-98 ja 1990, 44-45). Näyttää kuitenkin olevan niin, että kun avaa suunsa jostakin asiasta (esim. narratologisten tekstianalyysin välineiden mahdollisesta soveltamisesta journalismintutkimukseen) saa tuotapikaa lahjaksi ... *login* poltinmerkin.

En voi kuin ihailla Julkusen retorisia kiemuroita hänen laulaessaan minua narratologian ”tieteilevään” suohon. Oma esitykseni olkiukkoineen kalpenee joutavaksi piipitykseksi tämän säilän säihkeen rinnalla. Hiukan tosin kummastuttaa, miten huomion kiinnittäminen kommentoimieni tekstien — Julkusta lainatakseni — terminologiseen vakiintumattomuuteen ja kokonaisuuden kannalta tarpeetomiin yksityiskohtiin kuten narratologiaa koskeviin huomioihin (Julkunen, mt., 60), on kirvoittanut hänet tuhlaamaan mittavan määrän paukkuja. Miksi posautella tykillä hyttystä?

Sikäli kuin kukaan asiaa tämän rumputulen jälkeen muistaa, kommentini pontimena oli Julkusen perustelematta esittämä narratologisen metodin mitätöinti. Yritykseni selostaa, mistä narratologiahähtöisessä tarkastelussa nähdäkseni on kysymys, kohotti toisenkin Pertin sormen heristykseen: äläpäs yritä neuvoa, miten tässä käsitteitä määritellään ja käytetään!

Vähäpätöinen pyyntöni saada perusteluja narratologian kelpaamattomuudelle onkin mitä ansiokkaimman retorisen ilkeilyn voimin paljastettu laajamittaiseksi ja häpeälliseksi inkvisiittorin toimeksi, jolla jahdataan kaikkia maan ja taivaan väliin mahtuvia viattomia väitelausaita.

Samaten kaino luuloni, että käsitteillä (vaikkapa *genre*) on oma historiansa ja enemmän tai vähemmän kollektiivisesti muotoutunut käyttötapsansa, joka niillä operoitaessa otetaan ainakin huomioon, on vankkumattomasti näytetty tiukkapipoisen tieteilijän turhaksi tärkeilyksi.

Käsittääkseni — voi olla että syyllistyn vääristelevään lähiluvun helmasyntiin — Julkunen antaa ymmärtää, ettei aiemmilla genremäärittelyillä ole eikä juurikaan tarvitse olla tekemistä hänen genren käsitteen käyttönsä kanssa (ks. mt., 61, 65), niin taajaan kuin hän käsitettä — mm. kommentoimassani artikkelissaan *Journalismi draamagenren perheenjäsenenä* — käytteleekin ja jopa — tosin ensin ankarasti muisteltuaan — toteaa jossakin maininnensa Aristoteleen (mt., 65). Itse olin ilmeisen harhauskloisesti kuvitellut kyseistä herraa yhdeksi genreteorian klassikoista ja siksi Julkuseinkin hänen nimensä laushtaaneen.

Julkusen pyytectön puurtaminen arkijärjen nimissä sai

vintilläni kajastamaan hiukkasen valoa. Toteankin ihailen, että arkijärjessä metodissa on poveria. Minulle valaistui jotakin, mitä en kommenttia kirjoittaessani älynnyt, nimittäin että puhuin pelosta siinä missä Julkusen aiheena oli pellon aita. Kun itse taitoin peistä genrestä, Julkunen olikin etsimässä perheyhtäläisyyksiä. Sen verran heikoksi yläkertani valaistus jäi, että sentapaiset lauseet kuin "(s)ekä sanomalehdessä, radiossa että televisiossa esitetävä uutisjournalismi kuuluu draamagenreen" (Julkunen 1990b, 98) ovat minulle edelleenkin hämärän peitossa.

Yhdessä asiassa näyttäisimme olevan Julkusen kanssa samaa mieltä. Myös hän — ellen taas ole hakoteillä — edellyttää käsitteiltä kommunikaatiivisuutta. Hänelle tämä tarkoittaa arkikielisyttä vastakohtana tieteelliselle eli epäkommunikaatiiviselle kielenkäytölle (Julkunen 1990a, 62-63). Se että onnistuin lukemaan hänen "draamallisen" 'väärin' toisin kuin epäilemättä yksikään, jolla on edes nokare arkiymmärrystä tallella, lienee tukeva näyttö siitä, että Julkusen käsitys kommunikaatiivisuudesta on Se Oikea.

Julkunen on arkijärjen ylistyksessään kiistatta mullistavilla urilla. Kyseinen järjen muoton on yhteiskuntatieteissä tavannut olla sangen huonossa huudossa, eikä sitä liiemmin ole tarjoiltu tieteen malliksi. Epäilemättä Julkunen tarkoittaa arkijärjellä jotakin, joka on ikuisesti jäävä allekirjoittaneen salalokerottoman käsityskyvyn ulottumattomiin.

Julkusen suihkaileva retoriikka ja Suomen ennätyslukuja hipova viittailu eri suuntiin peittävät äkkipäätä alleen ainakin yhden seikan, nimittäin sen, ettei hän pahemmin perustele väitteitään. Perustelematta jää esimerkiksi väite, että olisin selvästi samaa mieltä hänen tekstiensä kanssa samalla niiltä ankarasti vastustaen (mt., 60) tai väite, ettei kysymys siitä, millainen esitys journalistinen esitys on, voisi olla kiinnostava (mt., 61) tai väite, että hänen esittämänsä tutkimuksellinen hahmotelma sivulla 61 (tiedotusopin tutkielmani runtaus?) tyydyttäisi minua tai väite, että erottaisin lähtökohdat ja tulokset toisistaan (mt., 62) tai väite, että ainoa hyväksymäni tutkimusongelman muotoilu olisi "millainen x y-mäinen x on" (mt., 62) tai väite, että vaatisin draamamuodolta jotakin yhtä "varsinaisinta eroa" muihin muotoihin nähden (mt., 61, 63) tai väite, että jossakin "säälimättömästi suomisin" hänen romaanikäsitystään (mt., 65), jollaisesta en ole kuullutkaan, jne.

Kuulunevatko perustelut (ja niiden peräämistä) karastava tyyli ja — kauniisti ilmaisten — mitä tarkoitushakuisin tulkitseminen uljaan 'arkijärkitieteen' luonteeseen vai onko ne luettava tieteellisen (tieteilevän?) vittuilun jaloihin tekniikoihin?

Ylivertaista arkijärjettä uhmaten tohdin lopuksi — tapani mukaan vääristellen? — dokumentoida yhden ah-

dasta pipoani hämmentäneen esimerkin. Se todella sai minut epäilemään Julkusen olevan oikeassa sisälukutaidostani ja kommunikaatiivisista kyvyistäni hänen tekstiensä osalta.

Vastineessaan Julkunen sanoo:

"En ole tietääkseni koskaan ollut tekemisissä 'Aristoteleen määritelmän' kanssa" (Julkunen 1990a, 61).

Ja edelleen:

"... jouduin muistelemaan, olenko joskus todellakin maininnut jossakin Aristoteleen" (mt., 65).

Ja vielä:

"Olisin tietysti voinut jättää Aristoteleen kokonaan mainitsemattakin" (mt., 65).

Kommentoimassani tekstissä Julkunen sanoi:

"Uutisjournalismi on aikaisemmin tapahtuneen, uutisaihemaisesti loppuunsaoritetun ja pituudeltaan rajoitetun toiminnan jäljittelyä, joka käyttää jokapäiväisestä dialogista poikkeavaksi koristeltua kieltä esityskokonaisuuden eri osien vaatimusten mukaisesti. Se jäljittelee toimivien ihmisten kautta eikä kertomalla. (vrt. Aristoteles 1977, 23)." (Julkunen 1990b, 79)

Vertasinhan minä. Näin siis Aristoteles:

"Tragedia on arvokkaan ja loppuunsaoritetun, pituudeltaan rajoitetun toiminnan jäljittely; se käyttää koristeellista kieltä teoksen eri osien erilaisten vaatimusten mukaisesti; se jäljittelee toimivien ihmisten kautta eikä kertomalla..." (Aristoteles 1977, 23)

Puujalalla päähän lyötynä mutta yhtä 'keskustelu'koke-musta karaistuneempana piirrän osaltani pisteen.

Seija Ridell

Kirjallisuus

ARISTOTELES. Runousoppi. Helsinki 1977.

HEMÁNUS, P. Seija Ridellille narratologiasta ja vähän retoriikastakin. Tiedotustutkimus 4/1990, 67.

JULKUNEN, P. (1990a) Etukäteen postuloitu puujalka. Tiedotustutkimus 4/1990, 60-66.

JULKUNEN, P. (1990b) Journalismi draamagenren perheenjäsenenä. Teoksessa: HUIJANEN, T. & JULKUNEN, P. (toim.). Järkeilevä porvari ja ameebamainen asia. Julma-projektin työraportti julkisuudesta kulttuurin tuottajana. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisusarja C:11/1990, 69-116.

RIDELL, S. Kertovuus romaanin määreenä. Yleisen kirjallisuustieteen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto 1987.

RIDELL, S. Miten uutinen 'puhuttelee'? Uutisen ja yleisön suhteen tarkastelua diskursiiviselta kannalta. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisusarja A:63/1990.